

Punamonumendid meenutavad ajalugu

Inna Grünfeldt

inna@virumaateataja.ee

Ajaloolase Heiki Koovi näitus "Punamonumendid" annab pildis ja sõnas ülevaate ühe ajalooperioodi mälestusmärkidest Lääne-Virumaal.

"Kui muidu on näitus mingi uurimistöo lõppfaas, siis punamonumentide puhul ootab ees hulk avastamisrõõmu," ütles ajaloolane Heiki Koov.

"Kui 2007 oli oktoobrirevolutsiooni 90. aastapäev, oli mõtte teha punamonumentide näitus Rakvere muuseumis, aga läksime Ants Leemetsaga peaaegu tülli, kuna tema arvas, et see pole atraktiivne," meenutas Koov eelmist katset näidata virulastele maakonna ajaloo ühte tahku.

Heiki Koovi sõnul oli esialgu suhtumine tema internetipõhisesse ekspositsiooni ajalooimete ja muinsuskaitsete poolt kahtlev, kuid näituse valmimine pani asja ja tegijat tõsiselt võtma. Okupatsioonide muuseumis rahva ette toodud näituse puhul oli tegijal pisuke kartus, milliseid reaktsioone tekitab selle teema eksponeerimine, kuid kõik läks rahulikult. Isegi Venemaa ajakirjanike delegatsioon ei leidnud põhjust etteheideteks.

"Püüdsin seda asja kirjutada neutraalsemalt, üritasin olla sisus korrektne; mitte lah-

terdada asju heaks ja halvaks, pigem keskenduda monumentidele," selgitas ajaloolane.

Uurimise käigus selgus huvitavaid fakte monumentide teisaldamisest või teisenemisest, täiendamisest või kadumisest. Rakveres eksponeeritud Lembit Pärna mälestustahvel pärineb Vohnja mõisa põõningult. Vohnjas paiknes mäletatavasti Lembit Pärna nimelise kolhoosi keskus.

"Hea, kui inimesed mäletavad ja oskavad niisuguste asjade juurde juhatada. Kümnekonna tahvliga on aga juhtunud nõnda, et oli, kuid ühel hetkel enam ei olnud ja keegi ei tea, mis sellest sai. Kui kellelegi midagi meenub, siis andke teada," koputas monumentide uurija inimeste südame-tunnistusele. Teatada saab aadressil heiki@koov.ee või pk. 3938, 10509 Tallinn.

"Tekib küsimus, kas see on ajalugu või propaganda, kas see on kunst või pseudokunst, aga põnev on näitus igal juhul," ütles Virumaa Näituste juht Raivo Riim.

"Igal ajal on oma mälestusmärgid. Nõukogude aeg on väga rikkalik selle materjali poolest. Siis ei pandud monumente ainult väejuhtidele, vaid igasugustele tegijatele. Sellel kunstil on meie aeg taga," märkis kunstnik Riho Hütt.

Heiki Koovi näitus avab ühe ajalooetapi määrke.

Teet Suur